

М. Л. Аряєв, Л. Є. Капліна, Л. І. Сеньківська,  
В. В. Павлова, Д. В. Усенко, М. С. Стрельцов, П. В. Георгієв

## РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ АСОЦІАЦІЙ У СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДІАТРІВ І СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Одеський національний медичний університет МОЗ України, Одеса, Україна,  
КНП «Одеська обласна дитяча клінічна лікарня» Одеської обласної ради,  
Одеса, Україна

УДК 61:378:005.963

DOI 10.54229/2226-2008-2021-6-14

М. Л. Аряєв, Л. Є. Капліна, Л. І. Сеньківська, В. В. Павлова, Д. В. Усенко, М. С. Стрель-  
цов, П. В. Георгієв

### РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ АСОЦІАЦІЙ У СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗ- ВИТКУ ПЕДІАТРІВ І СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

*Одеський національний медичний університет МОЗ України, Одеса, Україна,*

*КНП «Одеська обласна дитяча клінічна лікарня» Одеської обласної ради, Одеса, Україна*

Стаття присвячена ролі Одеської асоціації лікарів педіатрів та неонатологів у системі безпе-  
рервного професійного розвитку лікарів-педіатрів і сімейних лікарів. Освітлено історію створен-  
ня Одеської асоціації лікарів педіатрів та неонатологів. Наведено систему безперервного про-  
фесійного розвитку в Україні. Показано участь асоціації у післядипломній освіті лікарів-педіатрів  
і сімейних лікарів як Одеського регіону, так і всієї країни.

**Ключові слова:** безперервний професійний розвиток, лікарські професійні асоціації, лікарі-  
педіатри, сімейні лікарі.

UDC 61:378:005.963

DOI 10.54229/2226-2008-2021-6-14

M. L. Aryayev, L. Ye. Kaplina, L. I. Senkivska, V. V. Pavlova, D. V. Usenko, M. S. Streltsov,  
P. V. Heorhiev

### THE ROLE OF PROFESSIONAL ASSOCIATIONS IN THE SYSTEM OF CONTINUING PROFES- SIONAL DEVELOPMENT OF PEDIATRICIANS AND FAMILY DOCTORS

*Odesa National Medical University MH of Ukraine, Odesa, Ukraine,*

*MNE "Odesa Regional Children's Clinical Hospital" of the ORC, Odesa, Ukraine*

The article is devoted to the role of the Odesa Association of Pediatricians and Neonatologists in  
the system of continuous professional development of pediatricians and family doctors. The history  
of the creation of the Odesa Association of Pediatricians and Neonatologists since 1849 and its  
current achievements are highlighted. The analysis of the formation of the system of continuous  
professional education in European countries is carried out. The system of continuous professional  
development of doctors in Ukraine is presented. Examples of formal training in the form of thematic  
improvement cycles, informal training in the form of seminars, trainings, including using simulation  
equipment, participation in scientific and practical conferences are shown. Methods and models of  
continuous professional development in the world and in Ukraine are described. Emphasis is placed  
on changing the methodology of postgraduate education aimed at mastering skills, mastering com-  
petencies in real professional activity instead of obtaining only theoretical knowledge. The role and  
responsibilities of providers in the continuous professional development of doctors are demonst-  
rated. The active participation of the Odesa Association of Pediatricians and Neonatologists in the post-  
graduate professional development of pediatricians and family doctors, both in the Odesa region  
and throughout the country is shown. An opinion was expressed about the involvement of profes-  
sional associations as providers in the system of continuous professional development of doctors in  
Ukraine.

**Key words:** continuing professional development, medical professional associations, pediatricians,  
family doctors.



Безперервний професійний розвиток — система навчання з метою удосконалення професійних знань, компетентностей, навичок лікарів для покращення рівня професійної діяльності відповідно до потреб служби охорони здоров'я [1]. Професійна освіта лікарів триває все життя, і післядипломне навчання спрямоване на отримання нових знань у вигляді лекцій, семінарських і практичних занять. Безперервна професійна освіта може включати інші інформаційні технології, спрямовані на підвищення професійної обізнаності: менеджмент, визначення ризиків і шляхів їх усунення, аудит та оцінку якості.

Зміни у післядипломній освіті останнім часом зумовлені Постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 р. № 305 «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25.02.2019 р. за № 293/33264 та Наказом МОЗ України № 446 від 28.02.2019 р. «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» [1].

На зміну післядипломного підвищення кваліфікації у вигляді передатестаційних циклів і циклів тематичного удосконалення приходять нові форми освіти. Так, на початку впровадження системи безперервного професійного розвитку у Великій Британії виміром отриманих знань була лише кількість годин, витрачених на навчання протягом року. Але надалі було поєднано в єдину систему безперервного професійного розвитку знання, навички та вміння для оцінки успіху не лише за витраченим часом, а і за результатом навчання й отриманими компе-

тентностями. Введення в систему освітнього портфоліо спонукало лікарів активно залучатися до різних форм освіти, спрямованих на їхню подальшу практичну діяльність, у тому числі дистанційно [2, 3]. Персональне електронне портфоліо дає змогу зберігати інформацію щодо професійного росту, отриманих протягом певного часу знань, навичок і компетентностей та проводити їхню об'єктивну оцінку під час акредитації на здобуття або підтвердження певної професійної категорії. Заходи безперервного професійного розвитку мають базуватися на досягненнях доказової медицини, застосуванні симуляційних технологій, технічного моделювання реальних клінічних ситуацій у поєднанні з розгляданням біоетичних проблем, які виникають у педіатрії та неонатології при наданні допомоги дітям у критичних станах [4, 5]. Протягом безперервного розвитку навчаються як лікарі, так і викладачі, відбувається постійний обмін досвідом, навичками, поєднання віртуальної реальності та реальних потреб. Дискусії щодо конкретних ситуацій та зворотна оцінка проведених заходів сприяють покращенню методики післядипломного навчання. Практикуються окремі модулі з можливістю навчатися вдома протягом певного часу з використанням отриманих знань, навичок і компетентностей у реальній професійній діяльності [6–9]. Однією з форм післядипломної освіти є створення професійних клубів у мережі Інтернет для міжнародного обміну та науково обґрунтованих дискусій щодо клінічних досліджень [10].

Система безперервного професійного розвитку впроваджена в нашій країні з 2018 р.

і передбачає створення персонального лікарського освітнього портфоліо зі щорічним отриманням 50 балів. Бали нараховуються при підвищенні кваліфікації на одно- або двотижневих курсах тематичного удосконалення (формальне навчання), семінарах, тренінгах з опанування практичних навичок, симуляційних тренінгах, семінарах, наукових конференціях (неформальне навчання) або публікації результатів власного досвіду (інформальне навчання) з подальшою атестацією щодо отримання або підтвердження лікарської кваліфікаційної категорії. Програма безперервного професійного розвитку спрямована на підвищення кваліфікації, конкурентоздатності та зростання професійного рівня фахівців охорони здоров'я. В Україні створено електронну автоматизовану інформаційно-телекомунікаційну систему, яка призначена для зберігання й обліку інформації щодо безперервного професійного розвитку лікарів. Протягом останніх років триває удосконалення організації післядипломного навчання лікарів з визначенням провайдерів, які мають право на проведення освітніх заходів [11]. Зазвичай провайдер організує освітній захід, створює робочу програму, засновану на досягненнях доказової медицини, забезпечує сучасними матеріалами та засобами для опанування практичних навичок і компетентностей, здійснює контроль отриманих знань. Провайдер морально, етично та юридично відповідає за достовірність матеріалів, які використовувались у заході, та вибір модераторів. Провайдер повинен уникати конфлікту інтересів під час роботи зі спонсорами та запобігати особистому контакту спон-



сорів із модераторами, які беруть участь у заході. Провайдерами освітнього післядипломного процесу не можуть бути підприємства та компанії, які виробляють лікарські засоби, інструментарій або обладнання медичного призначення внаслідок можливого конфлікту інтересів. Якщо провайдер приймає спонсорську допомогу, то вона має бути юридично прозорою та нейтральною. Акредитація провайдерів повинна бути юридично обґрунтованою з використанням загальних положень і критеріїв [12].

Згідно з «Положенням про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників», в Україні провайдери мають відповідати певним вимогам: бути юридичною особою, здійснювати контроль за якістю сучасної інформації на заходах доказової медицини, відповідності інформації заявленій темі заходу, забезпечувати контроль отриманих знань, компетентностей і навичок, застосовуючи електронні технології, внутрішнє або зовнішнє незалежне оцінювання, запобігати конфлікту інтересів та дотримуватись академічної доброчесності під час проведення заходів. Провайдерам слід уникати залучення до організаційного комітету або використання інших відносин з особами, які працюють у сфері виробництва, реклами, торгівлі, імпорту, експорту медичних препаратів, обладнання, засобів догляду тощо. Змінюється система нарахування балів безперервного професійного розвитку провайдером. Бали нараховуються за умови, що запланований провайдером захід внесений до електронної системи МОЗ України, яку контролює спеціальний адміністратор; особи, які беруть участь

у заході, не мають конфлікту інтересів; захід забезпечений науково обґрунтованими навчальними матеріалами на основі доказової медицини, відповідає меті, заявленим компетентностям та вимогам академічної доброчесності. У заході мають можливість брати участь керівники закладів охорони здоров'я як незалежні експерти для методичного забезпечення заходу, а також оцінки набутих навичок, компетентностей та знань здобувачами. Провайдеру необхідно забезпечити вільний доступ до інформації щодо правил, часу, теми, учасників майбутнього заходу та умов нарахування балів безперервного професійного розвитку. Після проведення заходу адміністратор електронної системи МОЗ України протягом 20 робочих днів перевіряє відповідність проведення заходу щодо умов Положення про безперервний професійний розвиток і робить висновок про нарахування або неможливість нарахування балів безперервного професійного розвитку. Провайдер має право протягом 5 робочих днів усунути недоліки, пред'явлені адміністратором системи. Негативний висновок адміністратора щодо нарахування балів можна оскаржити відповідно до технічного регламенту роботи системи [12].

Політика держави передбачає вільний вибір та доступ лікарів до заходів, спрямованих на безперервний розвиток. Статтею № 5 Закону України «Про професійний розвиток працівників» передбачається безпосередня участь професійних спілок, організацій роботодавців та їхніх об'єднань у забезпеченні професійного розвитку працівників [13, 14]. Центрами неформального професійного навчання, на нашу

думку, можуть бути професійні асоціації лікарів, які вже мають велику історію свого існування, достатній досвід і можливість швидко реагувати на виклики сьогодення та потреби лікарів й органів охорони здоров'я.

В умовах стрімкого розвитку медичної науки, несприятливого епідемічного стану, високої потреби в оновленні теоретичних знань та опануванні нових практичних навичок значно зростає роль лікарських асоціацій, які мають багатий досвід й історію. Створення та розвиток професійних медичних асоціацій завжди були відповіддю на нагальні потреби суспільства. Перші товариства дитячих лікарів у Європі були створені в Німеччині (1884), Росії (1885), Франції (1889). Товариство одеських лікарів засновано в 1849 р., а у 1917 р. на його підставі та з його джерел сформувалося Одеське товариство дитячих лікарів. Завданням роботи товариства був обмін новою медичною інформацією, пошуки напрямів боротьби з інфекційними хворобами, у тому числі з туберкульозом, холерою, чумою, поліомієлітом, ревматизмом, дитячою смертністю. Значна увага приділялася дитячому харчуванню, фізичному розвитку. У цьому напрямі працювали видатні вчені свого часу, професори-педіатри: С. К. Гогітидзе (засновник товариства), І. Я. Винокуров, І. М. Арлюк, А. О. Гершензон, Г. Г. Стукс, А. І. Скроцький, Г. С. Леві, В. П. Чернюк, В. І. Зузанова, Т. М. Якименко. З 1976 р. головою Одеського обласного наукового товариства дитячих лікарів стає академік АМН України, професор Б. Я. Резнік. Одеська асоціація лікарів педіатрів та неонатологів є наступником Одеського товариства ди-



тячих лікарів з 1998 р. [15, 16].

Одеська асоціація лікарів педіатрів та неонатологів на чолі з чл.-кор. НАМН України, професором М. Л. Аряєвим є складовою Асоціації лікарів-педіатрів України та Асоціації неонатологів України. У засіданнях асоціації беруть участь керівники закладів охорони здоров'я, лікарі педіатри, неонатологи та сімейні лікарі м. Одеси й Одеської області. На засіданнях асоціації розглядаються питання зниження показників неонатальної та дитячої смертності, ведення ВІЛ-інфікованих і дітей з ВІЛ-інфекцією, спадкових захворювань обміну, органів дихання, соціальної педіатрії, біоетики та біобезпеки. Відбувається обмін досвідом висококваліфікованих лікарів з молодими фахівцями, лікарями-інтернами на клінічних і патолого-анатомічних конференціях. Одеська асоціація лікарів педіатрів та неонатологів щороку організує науково-практичні конференції, присвячені пам'яті академіка Б. Я. Резніка. Організація роботи Одеської асоціації лікарів педіатрів та неонатологів спрямована на підвищення кваліфікації фахівців у зручний для них час (по суботах), що дозволяє не відриватися від основної роботи й набути нових знань, опанувати практичні навички та отримати сертифікат з певною кількістю балів безперервного професійного розвитку.

Разом з Одеською асоціацією лікарів педіатрів та неонатологів у проведенні заходів післядипломної освіти бере участь кафедра педіатрії № 1 Одеського національного медичного університету. За останній рік було проведено 4 майстер-класи за темами: «Функціональний абдоміналь-

ний біль у дітей в практиці лікаря первинної ланки», «Вакцинація дітей та дорослих у практиці лікаря первинної ланки», «Актуальні питання дитячої оториноларингології», «Актуальні питання дитячих інфекцій». Значну популярність здобули одноденні симуляційні тренінги з оволодіння практичними навичками за темами: «Екстрена медична допомога на догоспітальному етапі», «Початкова, реанімаційна і післяреанімаційна допомога новонародженим», «Оцінка фізичного розвитку у дітей», «Оцінка ЕКГ у дітей», «Практичні навички оцінки функції зовнішнього дихання та ведення бронхообструктивного синдрому у дітей», «Стабілізація станів, що загрожують життю, та шок у медичному закладі».

Під час пандемії COVID-19, коли відвідування конференцій та симуляційних тренінгів стало неможливим, Одеська асоціація лікарів педіатрів та неонатологів опанувала технології дистанційного навчання, розпочала працювати в онлайн-режимі. За роки пандемії COVID-19 було проведено понад 30 онлайн-вебінарів, на яких розглядалися епідеміологія, інфекційний контроль, клінічні прояви, діагностика, а також алгоритми лікування COVID-19 інфекції та її ускладнень у дітей. Окремо розглядалися клінічні, біоетичні питання первинної медико-санітарної допомоги хворим на COVID-19 та перинатальні проблеми. Значну увагу було приділено питанням вакцинації, правилам її проведення, можливим несприятливим наслідкам. У вебінарах взяли участь провідні фахівці країни, які працювали безпосередньо з хворими на COVID-19. У зв'язку з обмеженням спілкування з хворими під час пандемії, зроста-

ють роль використання симуляційних манекенів при проведенні занять — як у додипломному, так і післядипломному навчанні лікарів. Важливу роль має зворотний зв'язок зі слухачами, які після кожного дистанційного заходу відповідають на запитання і підтверджують свою активну участь у заході та отримані знання. Створено електронну систему реєстрації, ретельний облік та зберігання даних фахівців, які брали участь у заходах асоціації з контролем їхньої присутності.

Таким чином, провідні регіональні асоціації у складі Асоціації лікарів-педіатрів України та Асоціації неонатологів України, такі як Одеська асоціація лікарів педіатрів та неонатологів, здатні проводити велику роботу в сфері надання практичної допомоги лікарям педіатрам, неонатологам, загальної практики і сімейної медицини та проведення заходів безперервного професійного розвитку. Лікарські асоціації як провайдери освітніх послуг у вигляді одноденних семінарів, симуляційних тренінгів, тренінгів з опанування практичними навичками демонструють достатню мобільність у їхньому наданні. Заняття, які проводяться в аудиторних умовах, дають найбільшу можливість отримати практичний досвід в умовах, наближених до реальних, роботою із симуляційними манекенами і муляжами. Дистанційне навчання має право на існування в умовах пандемії та карантину. Лікарські асоціації з великим досвідом освітньої роботи повинні мати право бути провайдерами освітніх послуг у процесі безперервного професійного розвитку.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

**Ключові слова:** безперервний професійний розвиток, лі-



карські професійні асоціації, лікарі-педіатри, сімейні лікарі.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2021, № 725. Електронний ресурс : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-n#Text>

2. Simkiss D. Continuing professional development for all health workers. *Journal of Tropical Pediatrics*. 2011. № 57 (1). P. 1–2. DOI: 10.1093/tropej/fmr007

3. Hall M., Smith S. Online Education and Continuing Professional Development for Neonatology. *Pediatric Research*. 2011. № 70. P. 87.

4. Mammias I. N., Spandidos D. A., Weindling A. M. The future of paediatric education. *Experimental and Therapeutic Medicine*. 2018. P. 2803–2804. DOI: 10.3892/etm.2018.6549

5. Technology-enhanced simulation and pediatric education: A meta-analysis / A. Cheng et al. *Pediatrics*. 2014. № 133. P. e1313–e1323.

6. Holmgren D., Skyvell-Nilsson M., Wekell P. Combining learning for educators and participants in a paediatric CPD programme. *BMC Medical Education*. 2019. № 19. DOI: 10.1186/s12909-019-1461-x

7. Zhu E., Fors U., Smedberg A. Exploring the needs and possibilities of physicians' continuing professional development. *PLOS*. 2018. DOI: 10.1371/journal.pone.0202635

8. Cass H., Barclay S., Gerada C. Complexity and challenge in paediatrics: a roadmap for supporting clinical staff and families. *Arch Dis Child*. 2020. № 105 (2). P. 109–114.

9. Holmgren D., Vallo Hult H., Wekell P. Integrating a pedagogic course in a CPD programme for paediatricians at out-patient clinics. *Journal of European CME*. 2021. № 10. DOI: 10.1080/21614083.2020.1862981

10. Globalization of Continuing Professional Development by Journal Clubs via Microblogging / Roberts M. J. et al. *J Med Internet Res*. 2015. № 17 (4). P. e103. Available from: <https://www.jmir.org/>

11. Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників від 14.07.2021, № 725. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-n#Text>

12. Марушко Р. В. Впровадження акредитації провайдерів в Україні: роль та обов'язки провайдерів безперервного професійного розвитку. *Перинатологія і педіатрія*. 2020. № 3 (83). С. 7–15. DOI: 10.15574/PP.2020.83.7

13. Про професійний розвиток працівників: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017, № 38–39, ст. 380 України, 2012, № 39, ст. 462 зі змінами, внесеними згідно із Законами № 5067-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 24, ст. 243; № 2581-VIII від 02.10.2018, ВВР, 2018, № 46, ст. 371; № 113-IX від 19.09.2019, ВВР, 2019, № 42, ст. 238; № 341-IX від 05.12.2019, ВВР, 2020, № 13, ст. 68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>

14. Про освіту: Закон України. 2017. ВВР. № 38–39, ст. 380; зі змінами, внесеними згідно із Законами № 2657-VIII від 18.12.2018, ВВР, 2019, № 5, ст. 33; № 2661-VIII від 20.12.2018, ВВР, 2019, № 5, ст. 35; № 2704-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 21, ст. 81; № 2745-VIII від 06.06.2019, ВВР, 2019, № 30, ст. 119; № 392-IX від 18.12.2019, ВВР, 2020, № 24, ст. 170; № 463-IX від 16.01.2020, ВВР, 2020, № 31, ст. 226; № 540-IX від 30.03.2020, ВВР, 2020, № 18, ст. 123; № 725-IX від 18.06.2020, ВВР, 2020, № 46, ст. 395; № 910-IX від 17.09.2020, ВВР, 2020, № 51, ст. 491; № 978-IX від 05.11.2020; № 1357-IX від 30.03.2021; № 1369-IX від 30.03.2021; № 1557-IX від 17.06.2021; № 1658-IX від 15.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

15. Аряев Н. Л., Васильев К. К., Десятская Ю. В. История Одесской ассоциации врачей педиатров и неонатологов (к 100-летию юбилею). *Перинатологія і педіатрія*. 2018. № 1 (73). С. 84–91.

16. Аряев Н. Л., Васильев К. К., Старикова А. А. К 100-летию юбилею Одесской ассоциации врачей педиатров и неонатологов. *Современная педиатрия*. 2018. № 1 (89). С. 11–16.

#### REFERENCES

1. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezperervnoho profesiinoho rozvytku medychnykh ta farmatsevtichnykh pratsivnykiv" vid 14.07.2021, № 725. (In Ukrainian). Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-n#Text>

2. Simkiss D. Continuing professional development for all health work-

ers. *Journal of Tropical Pediatrics* 2011;57(1):1-2. DOI: 10.1093/tropej/fmr007

3. Hall M, Smith S. Online Education and Continuing Professional Development for Neonatology. *Pediatric Research* 2011;70:87.

4. Mammias IN, Spandidos DA, Weindling AM. The future of paediatric education. *Experimental and Therapeutic Medicine* 2018;2803-2804. DOI: 10.3892/etm.2018.6549

5. Cheng A, Lang TR, Starr SR. et al. Technology-enhanced simulation and pediatric education: A meta-analysis. *Pediatrics* 2014;133:e1313-e1323.

6. Holmgren D, Skyvell-Nilsson M, Wekell P. Combining learning for educators and participants in a paediatric CPD programme. *BMC Medical Education* 2019;19. DOI: 10.1186/s12909-019-1461-x

7. Zhu E, Fors U, Smedberg A. Exploring the needs and possibilities of physicians' continuing professional development. *PLOS* 2018. DOI: 10.1371/journal.pone.0202635

8. Cass H, Barclay S, Gerada C. Complexity and challenge in paediatrics: a roadmap for supporting clinical staff and families. *Arch Dis Child* 2020;105(2):109-114.

9. Holmgren D, Vallo Hult H, Wekell P. Integrating a pedagogic course in a CPD programme for paediatricians at out-patient clinics. *Journal of European CME* 2021;10. DOI: 10.1080/21614083.2020.1862981

10. Roberts MJ, Perera M, Lawrentschuk N et al. Globalization of Continuing Professional Development by Journal Clubs via Microblogging. *J Med Internet Res* 2015;17(4):e103. Available from: <https://www.jmir.org/>

11. Polozhennia pro systemu bezperervnoho profesiinoho rozvytku medychnykh ta farmatsevtichnykh pratsivnykiv vid 14.07.2021, № 725. (In Ukrainian). Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-n#Text>

12. Marushko RV. Implementation of provider accreditation in Ukraine: the role and responsibilities of providers of continuous professional development. *Perynatolohiia i Pediatria* 2020;3(83):715. DOI: 10.15574/PP.2020.83.7 (In Ukrainian)

13. Zakon Ukrainy "Pro profesiinyi rozvytok pratsivnykiv". Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)2017, № 38-39, st. 380 Ukrainy, 2012, № 39, st. 462 zi zminamy, vnesenyymi zghidno iz Zakonamy № 5067-VI vid 05.07.2012,



VVR, 2013, № 24, st. 243; № 2581-VIII vid 02.10.2018, VVR, 2018, № 46, st. 371; № 113-IKh vid 19.09.2019, VVR, 2019, № 42, st. 238; № 341-IKh vid 05.12.2019, VVR, 2020, № 13, st. 68. (In Ukrainian). Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>

14. Zakon Ukrainy "Pro osvitu", VVR, 2017, № 38-39, st. 380; zi zminyamy, vneseny my zghidno iz Zakonamy № 2657 — VIII vid 18.12.2018, VVR, 2019, № 5, st. 33; № 2661—VIII vid 20.12.2018, VVR, 2019, № 5, st. 35; № 2704-VIII vil 25. 04. 2019, VVR, 2019, № 21, st. 81; № 2745-VIII vid 06.06.2019, VVR, 2019, № 30, st. 119;

№ 392-IKh vid 18. 12. 2019, VVR,2020, № 24, st. 170; № 463-IKh vid 16. 01.2020, VVR, 2020, № 31, st. 226; № 540-IKh vid 30.03.2020, VVR, 2020, № 18, st. 123; № 725 — IKh vid 18.06.2020, VVR, 2020, № 46, st. 395; № 910 — IKh vid 17.09.2020, VVR, 2020, № 51, st. 491; № 978 — IKh vid 05.11.2020; № 1357 — IKh vid 30.03.2021; № 1369 — IKh vid 30.03.2021; № 1557 — IKh vid 17.06.2021; № 1658 — IKh vid 15.07.2021. (In Ukrainian). Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

15. Aryaev NL, Vasyliov KK, Desiatskaia YuV. History of the Odesa As-

sociation of Pediatricians and Neonatologists (to the 100th anniversary). *Perynatolohiia i Pediatriia* 2018;1 (73):84-91. (In Russian)

16. Aryaev NL, Vasyliov KK, Starykova AA. To the 100th anniversary of the Odessa Association of Pediatricians and Neonatologists. *Sovremennaya Pediatriya* 2018;89:11-16. (In Russian)

*Надійшла до редакції  
17.01.2022 р.*

*Прийнята до друку 31.01.2022 р.*

*Електронна адреса  
для листування  
Ikaplina@ukr.net*

*Передплачуйте  
і читайте*



## ОДЕСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Передплата приймається у будь-якому передплатному пункті

Передплатний індекс 48717

У випусках журналу:

- ◆ Теорія і експеримент
- ◆ Клінічна практика
- ◆ Профілактика, реабілітація, валеологія
- ◆ Новітні технології
- ◆ Огляди, рецензії, дискусії

